

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์: การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นใน
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ชื่อผู้เขียน: นางบัวผัน ลัดติศา

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต: สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บัญฑิต	เปลี่ยนผดุง	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ	ลีสุวรรณ์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์	ปัญญาวัฒน์	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค้นคว้าด้านต่าง ๆ ของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและเพื่อทดลองพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้พื้นที่เป้าหมายการวิจัยเป็นชุมชนบ้านท่านา อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้านใน 6 ขั้นตอน คือ 1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการ 2. การค้นหาสาเหตุ 3. การหาแนวทางแก้ปัญหา 4. การกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาหลักสูตร 5. การดำเนินการตามหลักสูตรเพื่อแก้ปัญหา และ 6. การประเมินผล การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ สังเกต แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์โดยใช้แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ศักยภาพของชุมชน ชุมชนมีศักยภาพหลายด้านได้แก่

- กลุ่ม/องค์กร ชุมชนมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในลักษณะตามธรรมชาติ เช่น กลุ่มเครือญาติ กลุ่มศรัทธาวัดและกลุ่มอาชีพชุมชน และกลุ่มที่รัฐเข้าไปจัดตั้ง เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มหนุ่มสาว แต่กลุ่มตามธรรมชาติมีความยั่งยืนและมีประสิทธิผลมากกว่ากลุ่มที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการในการร่วมกันดำเนินการในกิจกรรมของชุมชน
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนมีภูมิปัญญาที่ทำให้ชุมชนพึ่งพากันได้ เช่น ระบบการจัดการเหมืองฝาย ซึ่งมีการจัดการน้ำได้อย่างทั่วถึงและยุติธรรม การพึ่งพาและช่วยเหลือกันด้านแรงงาน เช่น การปลูกเรือน ประเพณี การดำนาเกี่ยวข้าว เป็นต้น นอกจากนี้ในชุมชนยังมีความสามารถในการผลิตของใช้ด้วยตนเอง ได้แก่ การทอผ้า อันแสดงถึงภูมิปัญญาที่นอกจากจะใช้เองแล้วยังเป็นสินค้าเพิ่มรายได้ด้วย
- หน่วยงานของรัฐ ชุมชนมีหน่วยงานของรัฐเข้าไปดำเนินการในด้านต่าง ๆ เช่น การเกษตร สาธารณสุข โรงเรียน หน่วยงานเหล่านี้มีส่วนพัฒนาความคิด ความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนเป็นแหล่งความรู้ข่าวสารสำหรับประชาชนได้ศึกษาหาความรู้

2. การทดลองพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมใน 6 ขั้นตอน เช่น

- ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา สมาชิกของชุมชนต้องอภิปรายถึงปัญหาของชุมชนในเชิงเปรียบเทียบอดีตและปัจจุบัน สมาชิกได้ร่วมกำหนดปัญหาได้ 8 ข้อ
- ขั้นตอนที่ 2 หาสาเหตุของปัญหา สมาชิกได้นำปัญหาที่ร่วมกันพิจารณาจัดลำดับความสำคัญแล้วอภิปรายถึงสาเหตุแต่ละปัญหา
- ขั้นตอนที่ 3 การพิจารณาแนวทางเพื่อแก้ปัญหา กลุ่มได้อภิปรายถึงแนวทางแก้ปัญหาที่ได้จัดลำดับพร้อมกับสาเหตุไว้ในที่สุดได้ตกลงกันแก้ปัญหาการปราบหอยกินข้าวและกำจัดน้ำเสีย
- ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาหลักสูตร หลังจากกลุ่มได้กำหนดปัญหาที่จะแก้ร่วมกัน กลุ่มจึงได้กำหนดเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมโดยอาศัยผู้รู้ในชุมชน และนักวิชาการนอกชุมชน

ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินการเพื่อแก้ปัญหา เป็นการดำเนินการโดยเริ่มหลักสูตรการกำจัดน้ำเสียก่อนและหลักสูตรการปราบหอยกินข้าวถัดไป โดยมีสมาชิกเข้าร่วมครั้งละ 8-11 คน จากนั้นสมาชิกกลุ่มได้นำเอาความรู้ไปปฏิบัติจริง

ขั้นตอนที่ 6 การติดตามผล ผู้วิจัยได้เข้าไปติดตามผลของการดำเนินการหลักสูตรได้ผลเพียงไรโดยพิจารณาในแง่ของประสิทธิภาพการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้นำกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนและสรุปบทเรียน จากการอภิปรายกลุ่มได้แสดงความพึงพอใจในการได้มีส่วนร่วมทุกขั้นตอนและทำให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาร่วมกันและสามารถนำเอาความรู้ไปปฏิบัติจริงให้เกิดผลดีแก่ชุมชน สามารถแก้ปัญหาตามความต้องการของชุมชนได้ แสดงให้เห็นว่าแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมใน 6 ขั้นตอน นอกจากจะเป็นไปได้แล้ว ยังทำให้ชุมชนได้มีการเรียนรู้ในปัญหาและการแก้ปัญหาร่วมกันได้อย่างน่าพึงพอใจ